

MAA- JA METSÄTALOUSMINISTERIÖ
Neuvotteleva virkamies
Leena Arpiainen

MUISTIO

22.11.2023

**VALTIONEUVOSTON PERIAATEPÄÄTÖS YLEISILLÄ VESIALUEILLA SIJAITSEVIEN
VALTION OMISTAMIEN ALUEIDEN LUOVUTTAMISTA
TUULIVOIMAHANKEKEHITYKSEEN JA -RAKENTAMISEEN KOSKEVAN HANKKEEN
KÄYNNISTÄMISESTÄ**

MITÄ HAETAAN

Maa- ja metsätalousministeriö esittää, että valtioneuvosto tekisi periaatepäätöksen Suomen yleisiä vesialueita koskevan huutokaupamallin ottamisesta käyttöön ja malliin perustuvan huutokauppamenettelyn käynnistämisen hyväksymistä yhteensä viiden Suomen yleisillä vesialueilla sijaitsevan merituulivoima-alueen osalta seuraavasti:

Alue 1. Siikajoki, Hailuoto	n. 120 km ²
Alue 2. Raahe, Siikajoki	n. 220 km ²
Alue 3. Pyhäjoki, Raahe	n. 160 km ²
Alue 4. Närpiö	n. 180 km ²
Alue 5. Kristiinankaupunki	n, 180 km ²

Näistä alueista alueiden 3 ja 4 osalta huutokauppamenettely käynnistettäisiin 2023 aikana ja kolmen muun alueen osalta 2024 aikana. Varsinaisen käyttöoikeuden myöntämistä koskevan päätöksen valitulle hankekumppanille valtioneuvosto tekee huutokaupan jälkeen.

Valtion kiinteistövarallisuuden luovuttamista koskevan lain (973/2002) mukaan varsinaisen *Alueen vuokraamisesta päättää valtioneuvosto maa- ja metsätalousministeriön esittelystä, kun hankkeella on periaatteellisesti huomattava merkitys, tai vuokrattavan omaisuuden käypä arvo on yli 10 miljoonaa euroa ja vuokra-aika on pitempi kuin 50 vuotta*. Valtaosa merituulivoimahankkeista on arvoltaan tätä suuruusluokkaa.

Huutokauppamenettelyyn esitettävät viisi aluetta mahdollistavat osaltaan hallitusohjelmassa tavoitteeksi asetetun puhtaan sähköntuotannon kaksinkertaistamisen sekä fossiilisista polttoaineista luopumisen sähkön ja lämmön tuotannossa viimeistään 2030-luvulla. Hankealueet muodostavat myös osaltaan perustan päästöjä vähentävien investointien (esim. vetytalous) saamiseksi Suomeen ja Suomen edelläkävijyydelle puhtaan energian tuotannossa. Näiden alueiden arvioitu yhteinen vuotuinen sähköntuotanto tulisi olemaan noin 30 TWh, kun koko Suomen sähkön kulutus vuonna 2022 oli 82 TWh.

Esitys toteuttaa Suomen energia- ja ilmastopolitiikkaa ja kansainvälisiä sitoumuksia ympäristönäkökohdat sekä vastuullisuus- ja ympäristöriskien hallinta mahdollisimman hyvin huomioiden. Esitys ottaa huomioon kauppamerenkulun ja kansallisen puolustuksen toimintaedellytykset.

Aluevesien mahdolliset tuulivoima-alueet

1. Alue: **noin 120 km²**
Siikajoki, Halluoto
2. Alue: **noin 220 km²**
Raahe, Siikajoki
3. Alue: **noin 160 km²**
Pyhäjoki, Raahe

4. Alue: **noin 180 km²**
Närpiö
5. Alue: **noin 180 km²**
Kristiinankaupunki

Copyright/taustakartta: Esri Finland

0 25 50 100 km

MERITUULIVOIMA-ALUEIDEN KARTOITUS JA VALINTA

Metsähallitus on tunnistanut yleisiltä vesialueilta tuulivoimatuotantoon soveltuvia alueita. Tässä työssä on hyödynnetty Metsähallituksen paikkatietoja (mm. suojelualueet ja etäisyys niihin), merialuesuunnitelmätietoja, Metsähallituksen inventointitietoja merialueiden luontoarvoista (mm. VELMU-aineistot), SYKE:n aineistoja (mm. zonation-analyytit), kaavoitustietoja, tuulisuustietoja ja muita vastaavia tuulivoiman sijoittamiseen vaikuttavia tietoja.

Metsähallituksen tunnistamat merituulivoima-alueet sijoittuvat Pohjanmaan ja Pohjois-Pohjanmaan maakuntiin. Alueiden valinnassa on huomioitu ensisijaisesti maakuntakaavoituksessa tuulivoimatuotantoon osoitettavat alueet. Näiden ohella huutokauppaa varten voidaan tarkastella myös merialuesuunnitelmassa tunnistettuja mahdollisia merituulivoima-alueita sekä muita kohteita, jos tämä on maakuntakaavoituksessa osoitettujen alueiden riittävyden tai nykYTEknologialle soveltuvuuden kannalta tarkoituksenmukaista. Kunnan tai kuntien kanssa käytävien keskustelujen perusteella kohteiden on oltava alustavasti arvioituna tuulivoimatuotantoon kaavoitettavissa (osayleiskaava). Vireillä olevissa maakuntakaavoissa tunnistetut merituulivoima-alueet sijoittuvat samoille alueille kuin Suomen merialuesuunnitelma 2030:ssa osoitetut merituulivoimalle soveltuvat alueet. Teknisen kehityksen myötä merituulivoimaloita voidaan sijoittaa entistä syvemmälle. Maakuntakaavoituksessa onkin osoitettu merituulivoima-alueita noin 10–50 metrin syvyydelle. Aiempaa syvempiin vesiin sijoittuvien merituulivoima-alueiden avulla voidaan minimoida vedenalaisen ympäristöön kohdistuvia vaikutuksia.

Metsähallitus on näiden tarkastelujen perusteella tunnistanut ja rajannut kohteet alustavasti. Alustavan rajauksen jälkeen on selvitetty alueiden syvyydet ja luontoarvot sekä varmistettu riittävä etäisyys suojelualueisiin ja kulttuuriympäristökohteisiin. Merenpohjan tiedot on selvitetty Geologian tutkimuskeskuksen merigeologisista aineistoista sekä luotaamalla. Alueiden valinnassa on huomioitu alustavat liittymismahdollisuudet kantaverkkoon sekä vaikutukset kauppamerenkulkuun. Myös vaikutuksia maisemaan on selvitetty.

JURIDISET PERUSTEET JA KILPAILUNEUTRALITEETTI

Laki Metsähallituksesta (234/2016)

Metsähallituksesta annetun lain 2 §:n mukaan Metsähallitus käyttää, hoitaa ja suojelee hallinnassaan olevaa valtion maa- ja vesiomaisuutta kestävästi. Metsähallituksen tulee toimia tuloksellisesti. Metsähallitus harjoittaa toimialallaan liiketoimintaa tässä laissa säädettyjen ja valtion talousarviossa täsmennettyjen yhteiskunnallisten velvoitteiden puitteissa ja hoitaa sille säädettyjä julkisia hallintotehtäviä. Metsähallitus toimii liiketaloudellisten periaatteiden sekä eduskunnan sille hyväksymien palvelutavoitteiden ja muiden toimintatavoitteiden mukaisesti.

Lain 3 §:n mukaan Metsähallituksen liiketoiminnan toimialana on sen hallintaan osoitetun valtion maa- ja vesiomaisuuden taloudellinen hyödyntäminen sekä maa- ja vesiomaisuuden hallintaan liittyvää liiketoimintaa harjoittavien tytä- ja osakkuusyhtiöiden osakkeiden hallinnointi.

Tässä tarkoituksessa Metsähallitus muun ohella harjoittaa maa- ja vesialueita koskevaa vuokraus- ja myyntitoimintaa ja harjoittaa maa- ja vesialueita koskevaa hanke- ja kehitystoimintaa. Metsähallituslain 3 §:n esitöiden (HE 132/2015 vp) mukaan hanke- ja kehitystoiminnassa Metsähallitus etsii esimerkiksi tuulivoiman tuotantoon soveliaita alueita ja tätä silmällä pitäen toteuttaa tuulimittauksia, osallistuu toiminnan vaatiman kaavan valmisteluun, rakentaa alueelle tarpeelliset tiet ja muun infrastruktuurin sekä hakee toiminnassa tarvittavia lupia.

Metsähallituslain 4 §:n mukaan Metsähallituksella voi olla sen liiketoimintaan tai sille osoitettujen julkisten hallintotehtävien hoitoon liittyvässä yhdessä tai useammassa kotimaisessa tai ulkomaisessa yrityksessä kirjanpitolain (1336/1997) 1 luvun 5 ja 6 §:ssä tarkoitettu määräysvalta. Yritykset, joissa Metsähallituksella on määräysvalta, ovat Metsähallituksen tytäryrityksiä. Metsähallitus ja sen tytäryritykset muodostavat Metsähallituskonsernin.

Laki oikeudesta luovuttaa valtion kiinteistövarallisuutta (973/2002)

Oikeudesta luovuttaa valtion kiinteistövarallisuutta annetun lain (973/2002) (luovutuslaki) 7 §:n mukaan valtion maaomaisuutta saadaan vuokrata, jos vuokraaminen on taloudellisesti kannattavaa tai muuten omaisuuden käytön kannalta tarkoituksenmukaista. Vuokraaminen ei saa vaikeuttaa 4 §:n 2 momentissa tarkoitettua suojelun ja rauhoituksen toteuttamista.

Lain 3 §:n mukaan valtion maaomaisuudella tarkoitetaan valtion omistamia kiinteistöjä, muita rekisteriyksikköjä ja maa- ja vesialueita sekä osuutta niihin; vuokraamisella maanvuokralaissa (258/1966) tarkoitettua maanvuokraa; sekä erityisellä oikeudella käyttö-, rasite-, irrottamis- ja näihin verrattavaa oikeutta.

Lain 8 §:n mukaan valtion maaomaisuuden vuokran suuruus päätetään liiketaloudellisin perustein. Erityisen painavasta syystä vuokra voi olla liiketaloudellisin perustein määräytyvää vuokraa alempi tai sen perimisestä voidaan luopua.

Luovutuslain soveltaminen tässä tapauksessa

Luovutuslaissa tarkoitettua vuokrattavan valtion kiinteistöomaisuuden eli käyttöoikeussopimuksella luovutettavan tuulivoima-alueen käyttöoikeuden vuokraamisella on periaatteellisesti huomattava merkitys, sillä kyse on suuren luokan teollisesta investoinnista ja Suomen ensimmäisistä avomerituulivoimapuistoista. Luovutuslain 9 §:n ja 10 §:n 3 momentin mukaan päätösvalta kiinteistövarallisuuden luovuttamisesta koskevan luvan myöntämisestä kuuluu näillä perusteilla valtioneuvostolle.

Laki yleisistä vesialueista (204/1966)

Metsähallituksella on yleistoimivalta yleisvesialueilla. Laissa oikeudesta yleisiin vesialueisiin (1.4.1966/204, 4§) säädetään, että yleiset vesialueet ovat Metsähallituksen hallinnassa ja hoidossa, jollei jonkin niihin kuuluvan alueen osalta säädetä tai valtioneuvoston päätöksellä määrätä toisin.

Milloin toimenpide tai yritys edellyttää alueen omistajan suostumusta tai yhtymistä yritykseen, käyttää yleisen vesialueen osalta omistajan puhevaltaa se viranomainen, jonka hallinnassa alue on eli

pääsääntöisesti Metsähallitus. Samaan aikaan laki yleisistä vesialueista ei aiheuta muutosta siihen, mitä erikseen on säädetty tai muutoin voimassa oikeudesta kalastaa tai metsästää yleisellä vesialueella taikka harjoittaa siellä liikennettä, uittoa tai muuta yleiskäyttöä.

Kilpailuneutraliteetti

Kilpailuneutraliteetin toteutumisen kannalta on huomioitu yhtäältä Metsähallituksen vuokranantajarooli ja toisaalta Metsähallituksen hankekehittäjärooli.

Alueiden käyttöoikeuksien luovuttaminen tuulivoimakäyttöön on osa Metsähallituksen lakisäateistä tehtävää. Metsähallituksen mahdollinen määräävä markkina-asema, erityisesti käyttöoikeuksien luovuttamisessa merituulivoimakäyttöön aluevesialueilla, asettaa kuitenkin rajoitteita menettelylle tässä toiminnassa. Nämä rajoitukset on otettu huomioon Metsähallituksen merituulivoimahankekehityksen toimintamallissa. Toisaalta työ- ja elinkeinoministeriön vastuulla olevalle talousvyöhykkeelle jätetyt hakemukset osoittavat, että myös Metsähallituksen hallinnoimien yleisvesialueiden ulkopuolisiin avomerialueisiin kohdistuu alalla mielenkiintoa.

Metsähallitus varmistaa toiminnassaan, että merialueiden käyttöoikeuden luovutuksissa se veloittaa käyttöoikeuksista korvausta, joka ei olennaisesti poikkea vastaavista luovutuksista yleisesti veloitetuista korvauksista eikä johda suurempiin voittoihin kuin alueiden käyttöoikeuden luovutuksesta on tyyppillisesti saatavilla. Kun merituulivoima on Suomessa vielä kehityksensä alkuvaiheessa, on käytetty kansainvälistä, muista Euroopan maista saatua vertailuaineistoa Metsähallituksen käyttöoikeussopimuksella tavoitteleman hintatason tueksi.

Valtiontukinäkökulmiin Metsähallitus on hankkinut ulkopuolisen lausunnon ja mallin läpivalaisun asianajotoimisto Roschierilta. Sen lopputulemana oli, että suunniteltua tarjousmenettelyä voidaan pitää kilpailullisena, läpinäkyvänä, syrjimättömänä ja ehdottomana valtiontukisääntelyssä tarkoitettulla tavalla, ja että toimenpide ei ole SEUT-sopimuksen 107 artiklan 1 kohdassa tarkoitettua valtiontukea. Vaikka kyseessä ei ole julkinen hankinta, menettely järjestetään EU:n julkisista hankinnoista annetun direktiivin ja Suomen hankintalain mukaisten julkisiin hankintoihin sovellettavien periaatteiden mukaisesti, eikä se sisällä taloudellisen tuen myöntämistä voittaneelle toimijalle. Suomessa merituulivoimaa kehitetään markkinalähtöisesti, EU:n RRF-varoista on tuettu merituulivoiman pilottihanketta aluevesillä (osa Tahkoluodon laajennusta). Muita vastaavia tukia ei ole suunnitteilla.

EU-komissiosta pyydetyn lisäselvityksen mukaan menettely, jossa osallistujat tuntevat etukäteen prosessin yleisen tarkoituksen ja pääehdot, mukaan lukien sen, että osallistujien on tehtävä salassapitosopimus, ei lähtökohtaisesti ole ongelmallinen suhteessa läpinäkyvään, syrjimättömään menettelyyn, johon ei liity ehtoja.

SAADUT LAUSUNNOT, KAAVOITUS JA TUULIVOIMA-ALUEISTA TEHDYT TAI TEHTÄVÄT SELVITYKSET

Lausunnot

Metsähallitus on pyytänyt aluevesien tuulivoima-alueista tarvittavat lausunnot (ympäristöministeriö, työ- ja elinkeinoministeriö, liikenne- ja viestintäministeriö, Traficom, puolustusministeriö, puolustusvoimat, sisäministeriö ja Museovirasto). Kaikki pyydettyt tahot ovat lausunnoissaan suhtautuneet positiivisesti esittäen samalla toimialojensa kannalta jatkovalmistelussa esillä pidettäviä näkökulmia.

Kaavoitus

Metsähallitus on myös tehnyt kunnille kaavoitusaloitteet, joiden hyväksymistä koskeva päätös kunnanhallituksessa on edellytys kohteen jatkokäsittelylle. Neljän alueen (alueet 1.-4.) osalta kaavoitusaloitteet yleiskaavan laatimiseksi on hyväksytty. Alueet sisältyvät tuulivoimatuotannolle varattuihin alueisiin voimassa olevassa merialuesuunnitelmassa. Alueet yksi, kaksi ja kolme sisältyvät luonnosvaiheessa olevaan Pohjois-Pohjanmaan energia- ja ilmastovaihemaaakuntakaavaan. Alueet neljä ja viisi sisältyvät Pohjanmaan maakuntakaavan 2050 luonnokseen. Rajaukset ovat maakuntakaavojen luonnosvaiheiden rajausten mukaisia. Alueen kaavoittaminen yleiskaavassa merituulivoimalle edellyttää sitä, että alueen käyttö ei ole ristiriidassa maakuntakaavan tavoitteiden kanssa.

Selvitykset

Aluevesien tuulivoima-alueista vuonna 2023 huutokauppaan ovat tulossa numerot kolme (Pyhäjoki - Raahe) ja neljä (Närpiö). Näistä kohteista on tehty tai tekeillä seuraavia selvityksiä:

- Merenpohjan luotaukset
- Esiselvitykset
- Logistiikkaselvitys
- Kalasto- ja kalastus selvitys (KaVeTu)
- Jääolosuhdeselvitys
- Tuulimittauskampanja ja tuulisuusanalyysi
- Sähkösuunnittelu
- LCOE-selvitys (Levelised Cost of Electricity, elinkaaren ajalta laskettu tuotantokustannus)
- UXO-selvitys (Unexploded Ordnance, räjähtämättömät ammuksiset)
- Aalto- ja virtaus selvitys
- Syvyystiedot
- Sidosryhmäanalyysi ja -suunnitelma

LUVITUS

Hankkeiden toteuttaminen edellyttää seuraavia viranomaislupia ja menettelyjä:

- Kaavoitus (Maankäyttö- ja rakennuslaki),
- Merenpohjan tutkimuslupa (Aluevalvontalaki)
- YVA-menettely (laki ympäristövaikutusten arviointimenettelystä)
- Vesilain mukainen lupa
- Lentoestelupa (Ilmailulaki)
- Rakennuslupa (Maankäyttö- ja rakennuslaki)
- Liityntäjohtoon lunastuslupa (Laki kiinteän omaisuuden ja erityisten oikeuksien lunastuksesta)
- Hankelupa suurjännitejohtoon rakentamiseen (Sähkömarkkinalaki)
- Ilmoitus voimalaitoksen rakentamissuunnitelmasta ja käyttöönottamisesta (Sähkömarkkinalaki)
- Natura-arviointi

Hankkeet saattavat edellyttää myös muita lupia, kuten luonnonsuojelulain (9/2023) mukaista poikkeamislupaa, ELY-keskuksen myöntämää sijoituslupaa kaapelille, johdolle tms., muinaismuistolain (295/1963) 11 §:n kajoamislupaa tai erityiskuljetuslupaa.

HUUTOKAUPPAMALLI

Vuonna 2021 laadittiin huutokaupparamalli koskien yleisten vesialueiden luovuttamista yrityksille tuulivoimahankekehitykseen ja -rakentamiseen.

Aluevesien haltijana Metsähallitus toimii merialueiden huutokaupparamallissa hankekehityksen alkuvaiheessa hankekehitystoiminnan liikkeellepanijana ja mahdollistajana. Maatuulivoimahankeista poiketen Metsähallitus ei hae alueelle lupia valmiiksi ennen kilpailutusta. Metsähallitus voi kuitenkin sopia kilpailutuksen voittaneen hankekehittäjän kanssa myös yhteistyöstä hankkeen kehityksessä kilpailutuksen jälkeen.

Metsähallitus selvittää ennen huutokauppaa alueiden soveltuvuuden siten, että alueet ovat tarkoituksenmukaisia valtion kokonaisedun näkökulmasta ja toimija pääsee mahdollisimman pian ja mahdollisimman varmalta pohjalta tarkentamaan kohteen suunnittelua ja hoitamaan tarkentuvan suunnittelun pohjalta mm. kaavoitusta ja tuulivoimapuiston edellyttämien lupien hakemista.

Merituulivoiman kehittäminen kuuluu Metsähallituksessa sen liiketoimintaan. Huutokaupoissa ei näin ollen ole kyse julkisesta hankinnasta vaan markkinaehtoiseen toimintaan liittyvästä normaalista liiketaloudellisesta sopimisesta. Huutokaupparamallin periaatteet ovat kuitenkin pitkälti analogisia julkisissa hankinnoissa noudatettavien menettelyiden kanssa. Toimija valitaan huutokauppamenettelyssä kilpailuttamalla niin, että prosessi on oikeudenmukainen, läpinäkyvä, tasapuolinen, valtion kokonaisedun varmistava ja kilpailuneutraali. MMM, TEM ja Metsähallitus linjaavat yhteistyössä valtion kokonaisedun kannalta olennaiset huomioon otettavat tekijät kilpailutusprosessissa.

Merituulivoimahankkeiden verkkoon liittymisen mahdollisuudet ovat tällä hetkellä hyvin rajalliset. TEM, MMM, Metsähallitus ja Fingrid suunnittelevat yhteistyössä kesään 2024 mennessä toimia toimintaympäristön selkeyttämiseksi merituulivoimaloiden verkkoliityntöjen osalta ja Metsähallitus huomioi huutokaupoissaan nämä toimet tarvittavilta osin. Merituulivoimahankkeiden suurien suunniteltujen tuotantokapasiteettien vuoksi tulisi kannustaa täyttä tehoa pienempiin kantaverkkoliityntöihin, esimerkiksi siihen, että osa tuotetusta sähköstä kulutetaan paikallisesti ennen kantaverkkoliityntää.

Huutokauppenettelyssä hyödynnetään kansainvälisiä hyviä käytäntöjä ja kokemusta, joita Metsähallitus on hankkinut käyttämällä toteutetuissa maatuulivoiman kilpailutuksissa kaupallisia konsultteja, joilla on kokemusta mm. merituulivoima-alueiden valtiollisista luovutusmalleista. Metsähallitus asettaa kilpailutuksissa vähimmäistason vuokrahinnalle. Mitään tulleista tarjouksista ei kuitenkaan ole pakko hyväksyä vaan Metsähallituksella on vapaa oikeus valita tai olla valitsematta sopimuskumppani.

Toimijan kanssa tehtävä määräaikainen sopimus (max. 50 vuotta) merialueen luovuttamisesta jakautuu varaus- ja käyttöoikeussopimusvaiheeseen. Sopimukset oikeuttavat vuokralaisen jatkamaan alueen kehittämistä ja hakemaan tarvittavia lupia sekä näiden perusteella rakentamaan merituulivoimaa ja tuottamaan uusiutuvaa energiaa sopimusalueella. Valtio ei myy hallinnoimiaan yleisvesialueita.

Sopimukseen määritellään myös ne tilanteet, joissa alue palautuu Metsähallituksen hallintaan. Tällaisia tilanteita voivat olla sopimusrikkomukset, toimijan vetäytyminen hankkeesta tai tilanne, jossa hankekehittäjä ei pysty sovituissa kohtuullisessa ajassa käynnistämään merituulivoimahanketta.

Kohdehuutokaupan voittavan yrityksen kanssa tehdään myös alustavien hankeoikeuksien luovutusta koskeva sopimus (myyntisopimus), jossa määritellään sopijapuolten oikeudet ja vastuut kohteen jatkokehittämisestä.

Alueen vuokraamisesta päättää valtioneuvosto maa- ja metsätalousministeriön esittelystä, kun hankkeella on periaatteellisesti huomattava merkitys, tai vuokrattavan omaisuuden käypä arvo on yli 10 miljoonaa euroa. Valtaosa merituulivoimahankkeista on tätä suuruusluokkaa. Huutokaupamallia laadittaessa vuonna 2021 linjattiin, että muut kuin edellä mainitut hankkeet käsiteltäisiin talouspoliittisessa ministerivaliokunnassa. Maa- ja metsätalousministeriö valmistelee käsittelyt yhteistyössä työ- ja elinkeinoministeriön sekä valtiovarainministeriön kanssa. Huutokaupattavien alueiden ominaisuudet vaihtelevat ja vaikuttavat huomattavasti merituulivoiman rakentamisen kustannuksiin kyseisellä alueella. Alueiden erot tulevat heijastumaan siten myös huutokaupalla määräytyvään hintatasoon.

Periaatepäätöksessä tarkoitettu huutokaupamalli perustuu lakiin Metsähallituksesta (234/2016), lakiin oikeudesta yleisiin vesialueisiin (204/1966), lakiin oikeudesta luovuttaa valtion kiinteistövarallisuutta (973/2002) sekä Metsähallituksen omistajapoliittisiin linjauksiin.

Huutokaupamallia ei sovelleta yleisten vesialueiden ulkopuolella Suomen talousvyöhykkeellä. Talousvyöhykkeen toimintamallin tarkastelu on kesken ja kuuluu työ- ja elinkeinoministeriön vastuualueelle. Talousvyöhykettä ja sen hyödyntämistä koskeva lainsäädäntö on yleisistä vesialueista poikkeava eikä Metsähallituksella ole talousvyöhykkeen vesialueilla toimivaltaa.

TALOUDELLISET VAIKUTUKSET

Metsähallitus on teettänyt 1 300 MW suuruisen Pohjanmaalla sijaitsevan merituulivoimahankkeen aluetalousselvityksen hankkeen elinkaaren ajalta. Selvityksessä on arvioitu suorat aluetaloudelliset vaikutukset, tuotannon kerrannaisvaikutukset ja kulutuksen kerrannaisvaikutukset Pohjanmaalla ja muualla Suomessa. Arvioinnin johtopäätöksenä on esitetty, että koko elinkaaren aikana hankkeesta muodostuu uutta liikevaihtoa Suomessa noin 13 730 miljoonaa euroa, arvonlisäystä noin 8 070 miljoonaa euroa ja investointeja noin 2 674 miljoonaa euroa. Kaikki arvoketjut huomioituna kokonaistyövoimatarve Suomessa on 40 357 henkilötyövuotta ja verotuloja kertyy 3 116 miljoonaa euroa.

Aluetaloudellisten vaikutusten arviointi perustuu resurssivirtamalliin, joka on kehitetty SITRA:n toimeksiannosta Ramboll Finlandin ja Luke:n yhteistyönä. Malli on kehitetty perustuen panos-tuotosmenetelmään ja se ilmaisee, miten raha- ja materiaalmääräiset resurssivirrat ohjautuvat alueen tuotantoon, toimialojen välillä välituotekäyttöön ja kulutukseen (yksityinen ja julkinen) sekä vientinä alueelta pois.

Tuotannon aikana merituulipuisto tulee merkittävästi lisäämään uusiutuvaa energiatuotantoa Pohjanmaalla ja koko Suomessa tuoden samalla uutta taloudellista toimintaa. Tuotannon aikana merituulivoimalat tulevat olemaan merkittävä työllistäjä sekä itse että kerrannaisvaikutusten kautta muilla toimialoilla. Käytön aika tulee kestämaan nykyisten arvioiden mukaan ainakin 30 vuotta, luoden vuosittaista työvoiman kysyntää keskimäärin 490 henkilötyövuotta Pohjanmaalla. Merituulivoimaloiden suora vaikutus on 140 htv ja kerrannaisvaikutusten osuus noin 350 henkilötyövuotta. Näiden lisäksi muodostuu vuosittaista työvoiman kysyntää muualla Suomessa, koko Suomen vuosittaisen työvoima kysynnän ollessa yli 900 henkilötyövuotta. Merkittävä osa arvioiduista vaikutuksista tulee myös olemaan täysin uutta taloudellista toimintaa, koska tällä hetkellä Suomessa ei juurikaan ole merituulivoiman kanssa toimivia yrityksiä.

Tuotannon aikana veroja kertyy kerrannaisvaikutusten seurauksena yhteensä noin 630 miljoonaa euroa ja suorien vaikutusten seurauksena noin 2 030 miljoonaa euroa. Näistä suurin osa tilitetään valtiolle mm. arvonnalisäveroina ja tuote- ja tuotantoveroina. Merituulivoimahankkeesta muodostuu myös merkittäviä verotuloja paikallisesti kuntaan (noin 4,3 miljoonaa euroa), missä hankkeen seurauksena verotulot kasvavat noin 70 % vuonna 2020 kunnalle tilitettyjen verojen määrästä.

Suomen tuulivoimayhdistyksen merituulivoiman aluetaloudellisista vaikutuksista teettämä arvio ennakoii samansuuntaisia vaikutuksia. Mallissa on otettu huomioon vain merituulivoimahankkeen suorat vaikutukset ilman lisääntyneen kokonaiskysynnän vaikutusta. Selvitys huomioi merituulivoimahankkeiden elinkaaren aikaisia vaikutuksia työllisyysvaikutusten, palkansaajien tuloverovaikutusten, yhteisöverovaikutusten ja kiinteistövero vaikutusten kautta. Arviossa kyseisille neljälle eri muuttujalle arvioitiin megawattikohtainen vaikutus. (Gaia Consulting Oy, 2023)

Megawattikohtaisen vaikutuksen perusteella arvioinnin kohteena olevien hankkeiden toteutuessa niiden yhteenlaskettu elinkaaren aikainen suora verovaikutus on 2 151 - 4 333 miljoonaa euroa. Elinkaaren aikainen suora työllisyysvaikutus kyseessä oleville hankkeille on Gaia Consultingin arvion mukaan 33 880 - 57 981 htv. Arviot perustuvat megawattikohtaiseen vaikutukseen, jonka mukaan yhteisöveron määrä vaihtelee 7 336 € - 14 400 € / MW, palkansaajien tuloveron määrä 59 125 € - 95 044 €, kiinteistöveron määrä 212 868 € - 453 330 € / MW ja henkilötyövuosien määrä 4,44 htv - 7,53 htv / MW. Arvioinnin kohteena olevien Metsähallituksen hankealueiden osalta vastaavat arviot ovat

- yhteisövero 56 - 111 miljoonaa euroa
- palkkavero 455 - 732 miljoonaa euroa
- kiinteistövero 1 639 - 3 491 miljoonaa euroa
- yhteensä 2 151 - 4 333 miljoonaa euroa

Lisäksi valtio saa hankkeista merkittävää vuokratuloa vesialueen käytöstä sekä tulot hankeoikeuksien myynnistä. Näiden erien suuruus määräytyy tarjouskilpailussa.

RISKIENHALLINTA JA VASTUULLISUUS

Merituulivoimahankkeisiin liittyviä riskejä arvioidaan ja niitä hallitaan aktiivisesti riskienhallintaprosessin avulla. Toiminnassa sovellettava huutokaupamalli on jo itsessään keskeinen riskienhallinnan keino. Riskejä arvioidaan niiden toteutumisen vaikutusten ja todennäköisyyden yhdistelmänä. Arvioinnissa käytetään parasta saatavilla olevaa tietoa ja asiantuntemusta. Riskitilannekuva ylläpidetään säännöllisesti. Riskejä hallitaan riittävällä resursoinnilla, huolellisella päätöksenteon valmistelulla sekä ulkoisten asiantuntijoiden käytöllä. Suhteutettuina merituulivoimahankkeiden taloudelliseen ja yhteiskunnalliseen merkittävyyteen riskitasoa ei ole pidettävä korkeana ja riskit ovat hallittavissa.

Vastuullisuuden osa-alueet ovat mukana merituulivoimahankkeiden kaikissa vaiheissa. Hankkeiden taloudellinen merkitys on huomattava niin paikallisesti kuin valtakunnallisella tasolla. Huutokaupamallissa keskeinen vastuullisuuselementti on kelpoisuusehtojen asettaminen, joilla pyritään varmistamaan hankkeiden toteutuksen vastuullisuus ja vaatimustenmukaisuus. Ehtojen täyttäminen varmennetaan kattavalla Due Diligence -prosessilla.

JATKOVALMISTELU VN-PERIAATEPÄÄTÖKSEN JÄLKEEN

Huutokaupamallia laadittaessa vuonna 2021 oli ajatuksena, että valtioneuvosto myöntäisi luvat hankkeille kahdessa vaiheessa. Oikeudesta luovuttaa valtion kiinteistövarallisuutta annettu laki ja

valtioneuvoston ohjesääntö eivät kuitenkaan mahdollista valtioneuvoston valmistavaa päätöstä ennen huutokaupan avaamista. Tästä syystä kilpailutukseen tulevista alueista tehdään nyt valtioneuvoston periaatepäätös, jonka nojalla Metsähallitus voisi edetä kumppanien etsinnässä huutokauppojen kautta. Periaatepäätös on yleinen raamittava päätös eikä siihen kuulu yksityiskohtaista sopimusten, toimintatapojen tms. käsittelyä. Lopulliset, oikeudesta luovuttaa valtion kiinteistövarallisuutta annetussa laissa tarkoitetut hankekohtaiset päätökset tehdään valtioneuvoston yleisistunnossa, kun kumppanit hankkeille ovat löytyneet. Hankealueiden täsmällinen sijoittuminen ja luovutuksen ehdot ratkaistaan myös lopullisessa luovutuslain mukaisessa hankekohtaisessa päätöksessä. Menettely on samankaltainen kuin kesällä 2022, kun valtioneuvosto teki Oikeudesta luovuttaa valtion kiinteistövarallisuutta annetun lain mukaiset päätökset Suomen yleisillä vesialueilla sijaitsevista Korsnäsän ja Tahkoluodon merituulivoimahankkeista.